

ΕΛΛΗΝΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΙ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ

Desislava Yordanova-Petrova*

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εισήγηση έχει ως θέμα την παθητική μετοχή του ενεστώτα στην ελληνική και τη βουλγαρική γλώσσα, εξετάζοντας τη σημασία, τη λειτουργία και τη χρήση της εν λόγω μετοχής στις δύο γλώσσες. Από άποψη τυπολογικής ανάλυσης των διαφορών μεταξύ των γλωσσικών φαινομένων της ελληνικής και της βουλγαρικής, μπορούμε να κατατάξουμε την παθητική μετοχή του ενεστώτα στην κατηγορία των γλωσσικών φαινομένων που υπάρχουν και στις δύο γλώσσες, διαφέρουν όμως σημαντικά όσον αφορά τη σημασία και τη χρήση τους. Το γεγονός αυτό στάθηκε η αφορμή να ασχοληθούμε με το θέμα, εφαρμόζοντας τη μέθοδο της συγκριτικής ανάλυσης, προκειμένου να αναδείξουμε τις βασικές διαφορές στη σημασία και τη χρήση της παθητικής μετοχής του ενεστώτα στην ελληνική και στη βουλγαρική. Θεωρητικά η μελέτη βασίζεται στο μοντέλο συγκριτικής ανάλυσης του Βούλγαρου ερευνητή Α. Danchev (2001: 100), το οποίο περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: α) ανάλυση σε επίπεδο συστήματος, β) ανάλυση σε επίπεδο λόγου (μεταφραστικού corpus), και γ) ανάλυση της αντίστοιχης ενδιάμεσης γλώσσας. Λόγω των περιορισμών που υπάρχουν σχετικά με τον όγκο των άρθρων, εδώ παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα μόνο των πρώτων δύο αναλύσεων. Στο πρώτο μέρος της μελέτης οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα αναλύονται σε επίπεδο συστήματος – παρουσιάζονται ο τρόπος σχηματισμού, η σημασία και η χρήση τους για κάθε γλώσσα χωριστά. Ακόμη σε αυτό το επίπεδο διακρίνονται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα χαρακτηριστικά των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στις δύο γλώσσες. Στο δεύτερο μέρος της μελέτης η ανάλυση μεταφέρεται σε επίπεδο συγκεκριμένης πραγμάτωσης των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στον λόγο – μέσω της σύγκρισης της χρήσης τους σε ορισμένα κείμενα των διοικητικών θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταφρασμένα στα ελληνικά και στα βουλγαρικά. Επιλέχθηκε το συγκεκριμένο υλικό, επειδή η παθητική μετοχή του ενεστώτα έχει γενικά αρκετά περιορισμένη χρήση, ενώ στα παραπάνω κείμενα εντοπίστηκαν αρκετές από τις μετοχές αυτές.

2. Συγκριτική ανάλυση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στην ελληνική και στη βουλγαρική γλώσσα σε επίπεδο συστήματος

2.1. Οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα στην ελληνική γλώσσα

2.1.1. Σχηματισμός

Για τον σχηματισμό των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στην ελληνική χρησιμοποιούνται οι εξής καταλήξεις ανάλογα με τη συζυγία του ρήματος: *-όμενος, -όμενη, -όμενο* (για τα ρήματα της Α΄ Συζυγίας – π.χ. *λεγόμενος,-η,-ο*), *-ούμενος,-*

* Desislava Yordanova-Petrova, PhD, Επίκουρη καθηγήτρια, South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, Bulgaria, dessita_y@yahoo.com.

ούμενη, -ούμενο ή *-όμενος, -όμενη, -όμενο* (για τα ρήματα της Β' Συζυγίας – π.χ. *απειλούμενος, -η, -ο, ερωτώμενος, -η, -ο*), Holton (2000: 236).

2.1.2. Σημασία και χρήση

Στην ελληνική γλώσσα η παθητική μετοχή του ενεστώτα θεωρείται ρηματικό επίθετο, ενώ συχνά μπορεί να ουσιαστικοποιηθεί (π.χ. *εργαζόμενες γυναίκες – οι εργαζόμενοι*), *Νεοελληνική Γραμματική* (1988: 375). Εάν συγκριθεί με την παθητική μετοχή του παρακειμένου, εντοπίζονται οι εξής ουσιαστικές διαφορές – η παθητική μετοχή του παρακειμένου φανερώνει πως η ενέργεια του ρήματος επηρέασε το υποκείμενο στο παρελθόν και χρησιμοποιείται για πράξεις που ολοκληρώθηκαν – π.χ. *απειλημένος, -η, -ο = αυτός που απηλύθηκε*, ενώ η παθητική μετοχή του ενεστώτα φανερώνει πως η ενέργεια του ρήματος επηρεάζει το υποκείμενο στο παρόν και χρησιμοποιείται για πράξεις που εξακολουθούν να πραγματοποιούνται – π.χ. *απειλούμενος, -η, -ο = αυτός που απειλείται (και αυτή τη στιγμή)*. Από συντακτικής άποψης η παθητική μετοχή του ενεστώτα χρησιμοποιείται ως ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, ως κατηγορούμενο και κατηγορήμα. Σύμφωνα με τους Χρ. Κλαίρη και Γ. Μπαμπινιώτη (1999: 159) οι μετοχές αυτές ισοδυναμούν σημασιολογικά με αναφορικές προτάσεις, ενώ ο ομιλητής τις χρησιμοποιεί, για να προσδώσει στον λόγο του μια πιο συνεπυγμένη μορφή, αποφεύγοντας συγχρόνως τη συχνή επανάληψη προτάσεων με τις αναφορικές αντωνυμίες που και ο οποίος (π.χ. *Τα προβλήματα αυτά, συνδεδεμένα στενά (που συνδέονται στενά) με πλήθος άλλων συναφών ζητημάτων, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μονοδιάστατα*). Σύμφωνα με τις γραμματικές, η χρήση της μετοχής αυτής είναι περιορισμένη που αποδίδεται στο γεγονός ότι προέρχεται από την καθαρεύουσα, όπως υποστηρίζει ο Holton (2000: 237). Βεβαίως, περιορισμένη χρήση με την έννοια πως δεν σχηματίζονται τύποι της μετοχής αυτής από όλα τα ρήματα (σχηματίζονται κυρίως από αυτά που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην καθαρεύουσα, δηλαδή πιο λόγια), και δεν συνηθίζεται η χρήση όλων των τύπων με τον ίδιο βαθμό συχνότητας. Έτσι, για παράδειγμα, οι Κ. Βαλεοντής και Σ. Φραγκόπουλος (2005: 12) αναφέρουν στη σχετική μελέτη τους πως οι εν λόγω μετοχές (όπως διαπιστώθηκε και για τα άλλα είδη μετοχών) χρησιμοποιούνται ευρέως στην επιστημονική γλώσσα ως επιστημονικοί όροι ή συστατικά μέρη όρων (π.χ. *ακτινοβολούμενα πεδία, ανακλώμενο κύμα, αντιτιθέμενα εθνικά πρότυπα* κτλ.). Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Μ. Καλλέργης και Μ. Γεωργουλέα (2009: 12) στη σχετική μελέτη τους αφιερωμένη στη χρήση των μετοχών στα έγγραφα των βασικών θεσμών της Ε.Ε., οι οποίοι διαπίστωσαν ότι από τον συνολικό αριθμό των 3.455 παθητικών μετοχών που εντοπίστηκαν στα εν λόγω κείμενα, οι 1.505 ήταν παθητικές μετοχές του ενεστώτα (π.χ. *διατιθέμενος, προαναφερόμενη προθεσμία* κτλ.). Όσον αφορά τη λαϊκή γλώσσα, στη *Νεοελληνική Γραμματική* (1988: 376) σημειώνεται πως εκεί στη θέση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα συχνά χρησιμοποιούνται παθητικές μετοχές του παρακειμένου (π.χ. *ο πνιγμένος από τα μαλλιά του πιάνεται*), ή εμπρόθετοι προσδιορισμοί (π.χ. *από φόβο, αντί φοβούμενος*).

2.2. Οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα στη βουλγαρική γλώσσα

2.2.1. Σχηματισμός

Στη βουλγαρική γλώσσα οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα σχηματίζονται με τα εξής επιθήματα συν τις καταλήξεις των επιθέτων: *-im* (π.χ. *delim* – 'αυτός που μπορεί να

διαιρεθεί'), *-em* (π.χ. *padivnaem* – 'αυτός που μπορεί να φουσκώσει, φουσκωτός'), AGBKE (1983: 377), Nitsolova (2008: 439).

2.2.2. Σημασία και χρήση

Όσον αφορά τη βουλγαρική γλώσσα, πολλοί ερευνητές θεωρούν πως στη σύγχρονη βουλγαρική γλώσσα υπάρχουν μόνο κατάλοιπα της παθητικής μετοχής του ενεστώτα, η οποία ήταν χαρακτηριστική για την αρχαία βουλγαρική γλώσσα, ενώ οι τύποι που παρουσιάσαμε παραπάνω θεωρούνται επίθετα, Boyadzhiev (1998: 349). Σύμφωνα με την Iv. Gugulanova (2005: 22),¹ οι μετοχές του παθητικού ενεστώτα δεν ανήκουν πλέον στο σύστημα των βουλγαρικών απρόσωπων ρηματικών τύπων και τις ονομάζει «ρηματικούς σχηματισμούς σε *-em/-im*». Όπως αναφέρει η Nitsolova (2008: 439), οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα εκπροσωπούνται μόνο από απομονωμένα λεξήματα, δηλαδή δεν μπορούν να σχηματιστούν από το θέμα ενεστώτα κάθε μεταβατικού ρήματος. Η βασική σημασία τους είναι η δήλωση δυνατότητας ή έλλειψης δυνατότητας να εκτελεστεί ορισμένη ενέργεια πάνω σε ένα αντικείμενο (π.χ. *obrabotvnaem* – 'αυτός που μπορεί να καλλιεργηθεί, καλλιεργήσιμος'), AGBKE (1983: 377). Με βάση αυτή την κύρια σημασία τους αντιστοιχούν συχνά στα επίθετα της ελληνικής που σχηματίζονται με το επίθημα *-ήσιμος* (όπως στο παραπάνω παράδειγμα *καλλιεργήσιμος*). Σε ορισμένες περιπτώσεις όμως οι συγκεκριμένοι τύποι έχουν χάσει τον τροπικό τους χαρακτήρα και δηλώνουν έναν μόνιμο (και όχι προσωρινό) χαρακτηρισμό (π.χ. *lyubim chovek* – 'αγαπημένος άνθρωπος'), Nitsolova (2008: 439). Οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα χρησιμοποιούνται κυρίως ως προσδιορισμοί ή κατηγορούμενα, ενώ συχνά απαντούν στον λόγο ως ειδικοί όροι της επιστήμης και του κλάδου της παραγωγής, είτε ουσιαστικοποιημένες, είτε ως μέρος εκφράσεων (εν μέρει στερεότυπων) (π.χ. ο μαθηματικός όρος *delimo* – 'διαιρετός' αποτελεί το ουδέτερο γένος της παθητικής μετοχής του ενεστώτα *delim* – 'αυτός που μπορεί να διαιρεθεί'), Nitsolova (2008: 439), AGBKE (1983: 378). Μάλιστα, στις γραμματικές η κάπως συχνή χρήση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα τις τελευταίες δεκαετίες στη βουλγαρική γλώσσα αποδίδεται στην επίδραση της ρωσικής, όπου η εν λόγω μετοχή έχει ευρεία χρήση, AGBKE (1983: 378).

Ορισμένοι ερευνητές όμως θεωρούν πως οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα δεν πρέπει να εξαιρούνται από το σύστημα των μετοχών της σύγχρονης βουλγαρικής γλώσσας. Έτσι, σύμφωνα με τον K. Κούτσαροβ (Kutsarov, <http://belb.info/personal/kucarovk/Burgas.htm>), «η παθητική μετοχή του ενεστώτα φανερώνει παθητικό μη αποτελεσματικό γνώρισμα του αντικειμένου που εκφράζεται με το ουσιαστικό», και «διαθέτει δική της, ειδική λειτουργία στον λόγο, η οποία δύσκολα μπορεί να αντικατασταθεί από άλλες μετοχές ή λέξεις». Σύμφωνα με τον ίδιο (Kutsarov, <http://belb.info/personal/kucarovk/Burgas.htm>), η παθητική μετοχή του ενεστώτα δεν πρέπει να κατατάσσεται και στην ομάδα των επιθέτων, «επειδή εκφράζει τις μορφολογικές κατηγορίες χαρακτηριστικές για το σύστημα των μετοχών». Η V. Nakova (2009: 59-60) επίσης θεωρεί ότι ο εν λόγω τύπος αποτελεί παθητική μετοχή του ενεστώτα, επειδή «η ρηματική προέλευσή της είναι αναμφισβήτητη» και «παρά τον υψηλό βαθμό επιθετοποίησής της δεν έχει χάσει εντελώς τα στοιχεία της ρηματικής φύσης της». Στην παρούσα μελέτη συμφωνούμε με τα επιχειρήματα που υποστηρίζουν αυτή την άποψη και θεωρούμε πως το σύστημα των μετοχών της βουλγαρικής γλώσσας περιλαμβάνει και τις παθητικές μετοχές του ενεστώτα με όλες τις επιφυλάξεις και διευκρινίσεις που δόθηκαν παραπάνω.

¹ Η μετάφραση εδώ και παρακάτω είναι δική μου.

Όπως γίνεται σαφές, όσον αφορά τη σημασία και τη χρήση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στις δύο γλώσσες, την ελληνική και τη βουλγαρική, διαπιστώθηκαν ουσιαστικές διαφορές. Για παράδειγμα, η βασική σημασία «δυνατότητα, δυνατό γνώρισμα» στη βουλγαρική η οποία δεν υπάρχει στην ελληνική, και η οποία διαμορφώνει την ασυμμετρία στη χρήση της εν λόγω μετοχής στις δύο γλώσσες. Όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης, είναι περιορισμένη και στις δύο γλώσσες, ωστόσο θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην ελληνική οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα έχουν πολύ ευρύτερη χρήση απ' ό,τι στη βουλγαρική, ενώ η υπόθεση αυτή θα ελεγχθεί με την ανάλυση η οποία ακολουθεί σχετικά με τα λειτουργικά ισοδύναμα των παθητικών μετοχών του ενεστώτα.

3. Συγκριτική ανάλυση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στην ελληνική και στη βουλγαρική γλώσσα σε επίπεδο λόγου – ανάλυση μεταφραστικού corpus

Ενόψει του παραπάνω ισχυρισμού για την αρκετά περιορισμένη χρήση των παθητικών μετοχών του ενεστώτα και στην ελληνική, και στη βουλγαρική γλώσσα, η χρησιμοποίηση μεταφραστικού corpus με παραδείγματα από λογοτεχνικά έργα για την ανάλυση των ισοδυνάμων τους δεν θα ήταν αποτελεσματική (εάν, βέβαια, είναι καθόλου εφικτή). Για τον λόγο αυτό, προκειμένου να συγκρίνουμε τη χρήση των εν λόγω μετοχών στις δύο εξεταζόμενες γλώσσες χρησιμοποιήσαμε έγγραφα διοικητικών θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημοσιευμένα στα ελληνικά και στα βουλγαρικά, επειδή στα έγγραφα αυτά, και πιο συγκεκριμένα στα ελληνικά, εντοπίστηκαν αρκετές παθητικές μετοχές του ενεστώτα. Ο βασικός στόχος ήταν να δούμε με ποιον τρόπο έχει αποδοθεί στα βουλγαρικά η σημασία των τύπων οι οποίοι στα ελληνικά έχουν μεταφραστεί με παθητικές μετοχές του ενεστώτα. Εδώ οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ρητά πως δεν πρόκειται περί άμεσων ισοδυνάμων, επειδή τα έγγραφα δεν μεταφράστηκαν από την ελληνική στη βουλγαρική γλώσσα, αλλά συντάχθηκαν στην αγγλική και στη συνέχεια μεταφράστηκαν παράλληλα στην ελληνική και στη βουλγαρική. Ωστόσο είναι γεγονός ότι στις ελληνικές μεταφράσεις χρησιμοποιήθηκαν αρκετές παθητικές μετοχές του ενεστώτα, ενώ διαπιστώθηκε πως στις βουλγαρικές μεταφράσεις ο αριθμός τους ήταν ελάχιστος. Για την ελληνική γλώσσα βασιστήκαμε στα στοιχεία και τις παρατηρήσεις της προαναφερόμενης μελέτης των Μ. Καλλέργη και Μ. Γεωργουλέα (2009), ενώ για τους σκοπούς της έρευνάς μας αναλύσαμε 100 παθητικές μετοχές του ενεστώτα στα έγγραφα θεσμών της Ε. Ε. που εκδόθηκαν στα ελληνικά. Αποφασίσαμε να αναλύσουμε τον συγκεκριμένο αριθμό μετοχών επειδή αποδείχθηκε πως ανάμεσα στις παθητικές μετοχές του ενεστώτα στα ελληνικά κείμενα υπήρχαν αρκετοί επαναλαμβανόμενοι τύποι (π.χ. *υφιστάμενος*, *ενδιαφερόμενος* κ.λπ.), οι οποίοι συνήθως μεταδίδονται με τον ίδιο τρόπο στα βουλγαρικά, και επομένως δεν χρειάζεται να καταγράφονται σε κάθε τους χρήση. Τα έγγραφα που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση είναι τα εξής: 1) Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής των Περιφερειών (2009) (K1) – το ίδιο έγγραφο στα βουλγαρικά με τίτλο: *Бялата книга на комитета на регионите* (2009) (K1A), που δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και 2) Πρόγραμμα Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2008) (K2) – το ίδιο έγγραφο στα βουλγαρικά με τίτλο: *Работна програма на Европейската комисия* (2008) (K2A). Κατά την ανάλυση του δεύτερου εγγράφου χρειάστηκε να ανατρέξουμε και στο πρωτότυπο έγγραφο στα αγγλικά με τίτλο: *Commission Legislative and Work Programme* (2008) (K2B). Το πρώτο έγγραφο αποτελείται από 48 σελίδες, και στο ελληνικό κείμενο αναλύθηκαν 40 παθητικές μετοχές του ενεστώτα, ενώ στο δεύτερο

έγγραφο που αποτελείται από 59 σελίδες αναλύθηκαν 60 παθητικές μετοχές του ενεστώτα.

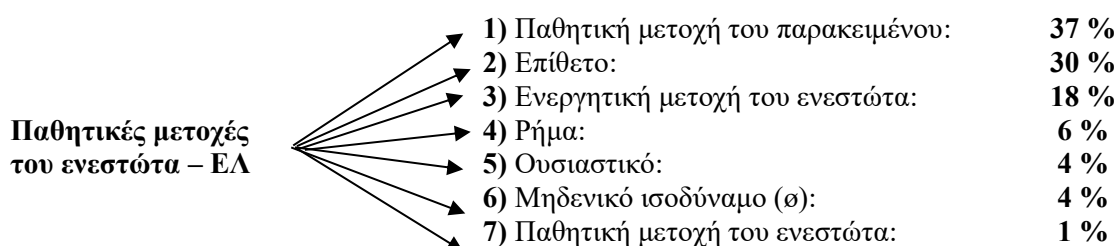
Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί βλέπουμε τους τύπους που χρησιμοποιήθηκαν ως ισοδύναμα στα βουλγαρικά κείμενα στη θέση των 100 ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα δύο έγγραφα που δημοσιεύθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πίνακας 1: Ισοδύναμα των 100 ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα

Ισοδύναμο στο βουλγαρικό κείμενο	Έγγραφο 1	Έγγραφο 2	Σύνολο για το 1 και 2
	Αριθμός Ποσοστό	Αριθμός Ποσοστό	Αριθμός Ποσοστό
1. Παθητική μετοχή του παρακειμένου	20 50,00%	17 28,33%	37 37%
2. Επίθετο	12 30,00%	18 30,00%	30 30%
3. Ενεργητική μετοχή του ενεστώτα	5 12,50%	13 21,66%	18 18%
4. Ρήμα	-	6 10,00%	6 6%
5. Ουσιαστικό	1 2,50%	3 5,00%	4 4%
6. Μηδενικό ισοδύναμο (∅)	2 5,00%	2 3,33%	4 4%
7. Παθητική μετοχή του ενεστώτα	-	1 1,66%	1 1%
ΣΥΝΟΛΟ:	40 τύποι	60 τύποι	100 τύποι

Για μεγαλύτερη σαφήνεια παρουσιάζουμε τα ισοδύναμα των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα και με τη μορφή σχεδιαγράμματος.

Σχεδιάγραμμα με τα λειτουργικά ισοδύναμα (functional equivalents) των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, το συχνότερα χρησιμοποιούμενο ισοδύναμο των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα είναι η παθητική μετοχή του παρακειμένου, ενώ ο ίδιος τύπος μετοχής – η παθητική μετοχή του ενεστώτα έχει χρησιμοποιηθεί μόνο μια φορά. Παρακάτω παρουσιάζουμε παραδείγματα για τα διάφορα λειτουργικά ισοδύναμα με σχόλια για τη χρήση τους για κάθε είδος χωριστά.

3.1. Η παθητική μετοχή του παρακειμένου

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δείχνει πως η παθητική μετοχή του παρακειμένου είναι το κυρίαρχο λειτουργικό ισοδύναμο (dominant functional equivalent) των ελληνικών

παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα, με 37% των περιπτώσεων, ενώ σε ένα από τα δύο εξεταζόμενα έγγραφα το ποσοστό φτάνει το 50%.

Π.χ. *Οργάνωση διαβουλεύσεων με τους εταίρους του δικτύου σχετικά με έγγραφα και προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάλυση της εφαρμογής των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και στην αξιολόγηση του αντικτύπου των προτεινόμενων μέτρων.* (Κ1, σ. 30) – *Да организира консултации на партньорите от мрежата относно документите и предложенията на Европейската комисия, които допринасят за анализа на прилагането на принципите на субсидиарност и пропорционалност, както и да оценява въздействието на предложените мерки.* (Κ1Α, σ. 31).

Στο παράδειγμα αυτό στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *προτεινόμενων (μέτρων)*, ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – η παθητική μετοχή του παρακειμένου *предложениите (мерки)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *(τα μέτρα) που προτάθηκαν*). Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα που αναδείχθηκε προηγουμένως, ίσως στο βουλγαρικό κείμενο θα ήταν πιο σωστό να χρησιμοποιηθεί η παθητική μετοχή του παρακειμένου του ρήματος ασυντέλεστης όψης *предлагам – предлаганите (мерки)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *(τα μέτρα) που προτείνονται*), αντί από το ρήμα συντελεσμένης όψης *предложа*. Αυτό, βέβαια, δε θα άλλαζε τον τύπο της μετοχής, θα ήταν και πάλι παθητική μετοχή παρακειμένου, ωστόσο θα απέδιδε σαφέστερα τη σημασία του ασυντέλεστου, της διάρκειας, που υπάρχει στην ελληνική μετοχή. Κι ένα άλλο παράδειγμα:

Π.χ. – *Κατά την εφαρμογή αυτών των χρηματοδοτικών προγραμμάτων, η Επιτροπή επιδιώκει τη βέλτιστη χρήση των περιορισμένων πόρων ώστε να επιτυγχάνονται όσο το δυνατόν καλύτερα κοινωνικά και οικονομικά πλεονεκτήματα για τους ευρωπαίους πολίτες και να εξασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή απόδοση των διατιθέμενων πόρων και ένα υψηλό επίπεδο εκτέλεσης του προϋπολογισμού.* (Κ2, σ. 11) – *В усвояването на тези средства Комисията търси да осигури най-доброто използване на ограничени ресурси с оглед постигането на по-добри социални и икономически резултати за европейските граждани и да получи най-доброто качество за вложениите средства, като в същото време се стреми към висок процент на бюджетно изпълнение.* (Κ2Α, σ. 10).

Κι εδώ στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *διατιθέμενων (πόρων)*, ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – η παθητική μετοχή του παρακειμένου *вложениите (средства)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *(οι πόροι) που διατέθηκαν*). Και στο παράδειγμα αυτό θα ήταν πιο σωστό να χρησιμοποιηθεί η παθητική μετοχή του παρακειμένου του ρήματος ασυντέλεστης όψης *влагам – вложаните (средства)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *(οι πόροι) που διατίθενται*), επειδή η ελληνική παθητική μετοχή του ενεστώτα δείχνει πως οι συγκεκριμένοι πόροι εξακολουθούν να διατίθενται, ενώ η βουλγαρική παθητική μετοχή του παρακειμένου, και μάλιστα του ρήματος συντελεσμένης όψης σημαίνει πως πρόκειται για πόρους που έχουν ήδη διατεθεί, και μάλλον δε θα διατεθούν άλλοι. Συνοψίζοντας, όταν οι ελληνικές παθητικές μετοχές του ενεστώτα μεταδίδονται στα βουλγαρικά με παθητικές μετοχές του παρακειμένου είναι προτιμότερο αυτό να γίνεται με τη χρήση των μετοχών των αντίστοιχων ρημάτων ασυντέλεστης όψης (και όχι συντελεσμένης), επειδή οι μετοχές αυτές μεταδίδουν ακριβέστερα τη σημασία του ασυντέλεστου, της διάρκειας, που υπάρχει στις ελληνικές μετοχές. Εδώ θα μπορούσαμε να προσθέσουμε πως για τη βουλγαρική γλώσσα η Iv. Gugulanova (2005: 24-25) επίσης θεωρεί πως οι παθητικές μετοχές του παρακειμένου που έχουν σχηματιστεί από ρήματα ασυντέλεστης όψης μπορούν να θεωρούνται ισοδύναμος αντικαταστάτης της παθητικής μετοχής του

ενεστώτα, επειδή «διατηρούν τη σημασία διάρκειας και συνέχειας της πράξης ή της κατάστασης».

3.2. Το επίθετο

Όπως δείχνουν τα παραπάνω στοιχεία, στη δεύτερη θέση ως λειτουργικό ισοδύναμο των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα εμφανίζονται τα επίθετα με το 30% των περιπτώσεων, ή σχεδόν το ένα τρίτο. Και μάλιστα το ποσοστό είναι το ίδιο στα δύο εξεταζόμενα έγγραφα, πράγμα το οποίο αποδεικνύει τη σταθερότητα στη χρήση του εν λόγω ισοδυνάμου.

Π.χ. *Η Επιτροπή των Περιφερειών δεσμεύεται: – να συμβάλει στην προοπτική της ενδεχόμενης αναθεώρησης του κανονισμού 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ),...* (Κ1, σ. 35) – *Комитетът на регионите се ангажира: – да осигури своя принос при евентуално преразглеждане на Регламент No1082/2006 относно ЕГТС, ...* (Κ1Α, σ. 36).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *ενδεχόμενης (αναθεώρησης)*, ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – το επίθετο *евентуално (παραзглеждане)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: η πιθανή (αναθεώρηση)). Σε άλλο σημείο η σημασία της ίδιας μετοχής *ενδεχόμενος* στα βουλγαρικά κείμενα έχει αποδοθεί πάλι με επίθετα – *възможен (δυνατός)*, ή *вероятен (πιθανός)*. Άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα για ελληνικές παθητικές μετοχές του ενεστώτα στη θέση των οποίων στα βουλγαρικά κείμενα εμφανίζονται επίθετα, είναι τα εξής: *τα επόμενα (έτη) – следващите (години), της επόμενης (δεκαετίας) – новото (десетилетие)* (κυριολεκτικά: η καινούργια (δεκαετία)), *την απαιτούμενη (αξιοπιστία) – необходимите (гаранции)* (κυριολεκτικά: οι απαραίτητες (εγγυήσεις)), *το κυλιόμενο (πρόγραμμα) – постоянната (програма)* (κυριολεκτικά: το μόνιμο/το σταθερό (πρόγραμμα)).

3.3. Η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 1, στην τρίτη θέση ως λειτουργικό ισοδύναμο των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα εμφανίζονται οι ενεργητικές μετοχές του ενεστώτα με το 18% των περιπτώσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτό είναι το τελευταίο συστηματικό ισοδύναμο, επειδή τα υπόλοιπα τέσσερα λειτουργικά ισοδύναμα (το ρήμα, το μηδενικό ισοδύναμο, το ουσιαστικό και η παθητική μετοχή του ενεστώτα) έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολύ λιγότερες περιπτώσεις (από το 6% έως το 1%). Θα παραθέσουμε από ένα παράδειγμα από τα δύο έγγραφα για τη χρήση ενεργητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα στα σημεία όπου στα ελληνικά κείμενα χρησιμοποιήθηκαν παθητικές μετοχές του ενεστώτα:

Π.χ. *Дημοσιεύοντας την παρούσα λευκή βίβλο, η Επιτροπή των Περιφερειών αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να παρουσιάσει πώς αντιλαμβάνεται την κοινοτική μέθοδο, бασιζόμενη σε μια διαδικασία διακυβέρνησης που εξασφαλίζει τη συμμετοχή των εδαφικών αρχών στη διαμόρφωση και στην υλοποίηση των κοινοτικών πολιτικών.* (Κ1, σ. 38) – *С публикуването на Бялата книга Комитетът на регионите пое инициативата да предложи своето виждане за общностния метод, основаващ се на такъв начин на управление, който приобщава местните и регионалните*

власти към изготвянето и прилагането на политиките на Общността. (Κ1Α, σ. 39).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *βασιζόμενη (μέθοδο, βασιζόμενη σε...)*, ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μόριο *се* (με τη βοήθεια του οποίου στα βουλγαρικά σχηματίζεται η μεσοπαθητική φωνή) – *основавай се (метод, основавай се на...)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: (μέθοδος) που βασίζεται σε...).

Κι ένα παράδειγμα από το δεύτερο έγγραφο:

Π.χ. *Στόχος της ανακοίνωσης είναι η ανάπτυξη, στο πλαίσιο του ευρύτερου και εξελισσόμενου ευρωπαϊκού προγράμματος για την προστασία της υποδομής κρίσιμων επικοινωνιών και πληροφοριών (EPCIP), της πολιτικής της ΕΕ για την προστασία της υποδομής κρίσιμων επικοινωνιών και πληροφοριών...* (Κ2, σ. 36) – *Целта е да се разработи политиката на ЕС за защита на критичната информациялна инфраструктура в рамките на по-широката и развиваща се европейска програма за защита на критичната инфраструктура (EPCIP).* (Κ2Α, σ. 34).

Κι εδώ στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *εξελισσόμενου (ευρωπαϊκού προγράμματος)*, ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μεσοπαθητικό μόριο *се* – *развиваща се (европейска програма)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: (ευρωπαϊκό πρόγραμμα) που εξελίσσεται). Στην ουσία ακριβώς αυτή είναι η πιο ακριβής σημασιολογική αντιστοιχία της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στη βουλγαρική γλώσσα – η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μεσοπαθητικό μόριο *се*, επειδή μεταδίδει όσο το δυνατόν σωστότερα τη σημασία της ελληνικής μετοχής. Επιπλέον, και στις δύο γλώσσες οι εν λόγω μετοχές μπορούν να αντικατασταθούν με φράση η οποία περιέχει αναφορική αντωνυμία και ρηματικό τύπο στον ενεστώτα της παθητικής φωνής (*βασιζόμενη = αυτή που βασίζεται – основавай се = този, ко̀йто се основава*). Επομένως, εάν για τη βουλγαρική γλώσσα είχε γίνει δεκτή η άποψη πως η παθητική μετοχή του ενεστώτα σχηματίζεται από την ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μεσοπαθητικό μόριο *се*, τότε οι παθητικές μετοχές του ενεστώτα στις δύο γλώσσες σίγουρα θα είχαν πολύ περισσότερα σημεία σύγκλισης, όσον αφορά και τη σημασία, και τη χρήση.

3.4. Το ρήμα

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα υπόλοιπα λειτουργικά ισοδύναμα της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα χρησιμοποιήθηκαν σε πολύ λιγότερα ποσοστά (από 1 έως 6%), και για τον λόγο αυτό θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε μη συστηματικά. Με το μεγαλύτερο ποσοστό ανάμεσα σε αυτά τα μη συστηματικά ισοδύναμα εμφανίζεται το ρήμα με το 6% των περιπτώσεων:

Π.χ. *Μετά από τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν για τις μελλοντικές προτεραιότητες του σχεδίου δράσης σχετικά με το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση, και ανταποκρινόμενη στην πολύ μεγάλη ζήτηση, η Επιτροπή θα εκπονήσει μελέτη σκοπιμότητας σχετικά με το Καταστατικό των Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων.* (Κ2, σ. 12) – *Вследствие на консултациите, проведени относно бъдещите приоритети на Плана за действие по дружествено право и корпоративно управление, както и за да отговорни на повишения интерес, Комисията ще извърши проучване относно осъществимостта на идеята за изработване на статут на европейските фондации.* (Κ2Α, σ. 12).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *ανταποκρινόμενη* (στην πολύ μεγάλη ζήτηση), ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – ο ρηματικός τύπος, που αποτελεί μέρος μιας δευτερεύουσας πρότασης – *za da otgovori* (*na povisuenia interes*) (που σημαίνει κυριολεκτικά: *για να ανταποκριθεί* (στην αυξημένη ζήτηση)). Στην ουσία πρέπει να λάβουμε υπόψη πως όλοι οι έξι ρηματικοί τύποι εντοπίστηκαν στη βουλγαρική μετάφραση του ενός από τα δύο έγγραφα (για την ακρίβεια, στο δεύτερο έγγραφο), ενώ στο πρώτο έγγραφο δεν βρέθηκε ούτε ένας ρηματικός τύπος ο οποίος να εμφανίζεται ως ισοδύναμο κάποιας ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα. Το γεγονός αυτό υποστηρίζει την άποψη για τον μη συστηματικό χαρακτήρα της χρήσης του ρήματος στα βουλγαρικά ως ισοδύναμο της παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα ελληνικά. Επιπλέον, οι 5 από όλους τους 6 ρηματικούς τύπους που εντοπίστηκαν στο βουλγαρικό κείμενο αποτελούν ισοδύναμο της ίδιας παθητικής μετοχής του ενεστώτα στο ελληνικό κείμενο (της μετοχής *ανταποκρίνομαι*, η, ο, όπως στο παραπάνω παράδειγμα, από το ρήμα *ανταποκρίνομαι*). Το μόνο παράδειγμα που είναι διαφορετικό είναι ισοδύναμο της παθητικής μετοχής του ενεστώτα *συνεργαζόμενος*, στην οποία στο βουλγαρικό κείμενο αντιστοιχεί ο ρηματικός τύπος *работя* ('εργάζομαι'):

Π.χ. *Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις στις γειτονικές χώρες, ανταποκρινόμενη με ποικίλους τρόπους στις ανάγκες τους στο πλαίσιο ενός κοινού πολιτικού πλαισίου, υλοποιώντας τις δεσμεύσεις που ανέλαβε η ίδια για την ενίσχυση των κινήτρων που προσφέρονται στις χώρες-εταίρους και συνεργαζόμενη στενά με τα κράτη μέλη με σκοπό την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής αυτής της πολιτικής.* (Κ2, σ. 22) – *Комисията ще продължи да оказва подкрепа за политическите, икономически и социални реформи в партньорските държави, като предоставя различни индивидуални решения в съответствие с техните нужди в една обща политическа рамка, като осъществява свои собствени начинания за засилване на стимулите за партньорските държави и работи в тясно сътрудничество с държавите-членки, за да гарантира ефективно изпълнение на тази политика.* (Κ2Α, σ. 21).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *συνεργαζόμενη* (στενά), ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – ο ρηματικός τύπος *работи* (*в тясно сътрудничество*) (που σημαίνει κυριολεκτικά: *εργάζεται* (σε στενή συνεργασία)). Ανακεφαλαιώνοντας θα πρέπει να πούμε ότι ο μικρός αριθμός παρόμοιων ισοδυνάμων και το γεγονός ότι πρόκειται σχεδόν εξολοκλήρου για μία και μοναδική λέξη μας αποδεικνύουν τον μη συστηματικό τους χαρακτήρα.

3.5. Το ουσιαστικό

Στην επόμενη θέση ως προς τη συχνότητα χρήσης εμφανίζεται το ουσιαστικό το οποίο εντοπίστηκε ως λειτουργικό ισοδύναμο της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα στο 4% των περιπτώσεων. Θα παραθέσουμε από ένα παράδειγμα από κάθε έγγραφο, επειδή και στα δύο εντοπίστηκαν παρόμοιες περιπτώσεις:

Π.χ. *Η Επιτροπή των Περιφερειών σύστησε μια ομάδα εμπειρογνομόνων, προερχόμενων από εδαφικές αρχές και ερευνητικά ιδρύματα από περίπου 23 χώρες.* (Κ1, σ. 35) – *Комитетът на регионите създаде експертна група от представители на териториалните власти и на научноизследователски институти от 23 различни страни.* (Κ1Α, σ. 36).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *προερχόμενων* (από εδαφικές αρχές), ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – το ουσιαστικό *представители* (*на териториалните власти*) (που σημαίνει κυριολεκτικά: *εκπρόσωποι* (των εδαφικών αρχών)). Η χρήση του ουσιαστικού στο βουλγαρικό κείμενο είναι πολύ εύστοχη, και προτιμότερη σε σχέση με τη μετοχή η οποία θα φαινόταν ακατάλληλη στο βουλγαρικό κείμενο.

Κι ένα παράδειγμα από το δεύτερο έγγραφο:

Π.χ. *Οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκτιμούνται συνολικά και ισόρροπα ενώ παράλληλα μετράται το διοικητικό κόστος της προτεινόμενης νομοθεσίας εφόσον το κόστος αυτό προβλέπεται σημαντικό.* (Κ2, σ. 13) – *Икономическото, социално и екологично въздействие се оценява цялостно и балансирано, заедно с изчисляване на административните разходи по проекто-законодателството, когато има вероятност тези разходи да бъдат съществени.* (Κ2Α, σ. 13).

Στο παράδειγμα αυτό στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *προτεινόμενης* (νομοθεσίας), ενώ στο βουλγαρικό κείμενο – το ουσιαστικό *проект* (*проекто-законодателството*) (που σημαίνει κυριολεκτικά: *σχέδιο* (της νομοθεσίας)). Και στην περίπτωση αυτή η χρήση του ουσιαστικού στο βουλγαρικό κείμενο δεν είναι ακατάλληλη, το αντίθετο μάλιστα – μεταδίδει σε αρκετό βαθμό τη σημασία της φράσης η οποία στο ελληνικό κείμενο περιέχει παθητική μετοχή του ενεστώτα. Ο μικρός αριθμός των παραδειγμάτων όμως δείχνει πως η χρήση ουσιαστικών ως λειτουργικά ισοδύναμα των ελληνικών παθητικών μετοχών του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα είναι πολύ περιορισμένη και δεν έχει συστηματικό χαρακτήρα.

3.6. Το μηδενικό ισοδύναμο (∅)

Το ίδιο ποσοστό συχνότητας χρήσης όπως το ουσιαστικό έχει και το μηδενικό ισοδύναμο, το οποίο εμφανίζεται ως λειτουργικό ισοδύναμο της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα και πάλι στο 4% των περιπτώσεων. Κι εδώ θα παραθέσουμε από ένα παράδειγμα από κάθε έγγραφο, επειδή και στα δύο εντοπίστηκαν παρόμοια παραδείγματα:

Π.χ. *Πράγματι, στο εσωτερικό ενός γεωγραφικού πλαισίου η συνεργασία επιτρέπει στις πολιτικές αρχές και στις διοικήσεις διαφορετικών επιπέδων να συνεργασθούν και να προωθήσουν κοινά συμφέροντα βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης των ενδιαφερόμενων πληθυσμών και συνενώνοντας τους πόρους και τις ικανότητες.* (Κ1, σ. 33) – *На практика в рамките на една географска зона сътрудничеството дава възможност на политическите власти и на администрацията на различно равнище да си сътрудничат и да работят за общите интереси, като подобряват условията на живот на ___населението и използват съвместно ресурсите и уменията.* (Κ1Α, σ. 34).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *ενδιαφερόμενων* (πληθυσμών), το οποίο στο βουλγαρικό κείμενο έχει παραλειφθεί, δηλαδή μπορούμε να μιλάμε για μηδενικό ισοδύναμο, και χρησιμοποιήθηκε μόνο το ουσιαστικό *население* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *πληθυσμός*), ίσως επειδή γίνεται εύκολα κατανοητό πως καταβάλλονται προσπάθειες προς όφελος ακριβώς του ενδιαφερόμενου πληθυσμού, και όχι κάποιου άλλου, και επομένως δεν χρειάζεται να εκφράζεται ρητά το νόημα αυτό. Με άλλα λόγια, η παράλειψη της μετοχής δεν διαστρεβλώνει ουσιαστικά το νόημα της πρότασης.

Ένα παράδειγμα και από το δεύτερο έγγραφο:

Π.χ. *Η Πράσινη Βίβλος θα ζητά επίσης τις απόψεις των ενδιαφερόμενων φορέων σχετικά με την ανάπτυξη των υφιστάμενων κοινοτικών συστημάτων ποιότητας για τις προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις και τα εγγυημένα παραδοσιακά προϊόντα.* (Κ2, σ. 30) – *Освен това чрез зелената книга ще бъде потърсено мнението на заинтересованите страни относно развиването на съществуващите в ЕО схеми за качество за храните с _ географски указания и с традиционен специфичен характер.* (Κ2Α, σ. 28).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *προστατευόμενες (γεωγραφικές ενδείξεις)*, η οποία στο βουλγαρικό κείμενο έχει παραλειφθεί, δηλαδή κι εδώ πρόκειται για μηδενικό ισοδύναμο, και χρησιμοποιήθηκε μόνο η φράση *географски указания* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *γεωγραφικές ενδείξεις*). Και στην περίπτωση αυτή η χρήση του μηδενικού ισοδυνάμου είναι επιτρεπτή, επειδή η φράση *географски указания (γεωγραφικές ενδείξεις)*, προϋποθέτει και τη σημασία *προστατευόμενες*. Βέβαια, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και στο βουλγαρικό κείμενο η παθητική μετοχή, ώστε να είναι πιο πλήρης ο όρος. Συνοψίζοντας, οι λίγες περιπτώσεις χρήσης του μηδενικού ισοδυνάμου ως λειτουργικό ισοδύναμο της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα δεν έχουν συστηματικό χαρακτήρα, δεν μπορούν να προβλεφτούν, ούτε να δοθεί συμβουλή να προτιμηθούν, επειδή εξαρτώνται από την επιλογή του συγκεκριμένου μεταφραστή και από τις συνθήκες χρήσης της συγκεκριμένης μετοχής.

3.7. Η παθητική μετοχή του ενεστώτα

Στην τελευταία θέση με μόλις 1% των περιπτώσεων ανάμεσα στα λειτουργικά ισοδύναμα της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα εμφανίζεται το ίδιο είδος της μετοχής, δηλαδή η παθητική μετοχή του ενεστώτα. Εντοπίστηκε μόνο ένα παράδειγμα στο οποίο η παθητική μετοχή του ενεστώτα προτιμήθηκε και στο βουλγαρικό κείμενο, όπως και στο ελληνικό. Το παράδειγμα είναι από το δεύτερο εξεταζόμενο έγγραφο:

Π.χ. *Συσκευές πίεσης και μεταφερόμενος εξοπλισμός υπό πίεση.* (Κ2, σ. 44) – *Уреди под налягане и транспортнуемо оборудване под налягане.* (Κ2Α, σ. 44).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα στο ελληνικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε η παθητική μετοχή του ενεστώτα *μεταφερόμενος (εξοπλισμός)*, και στο βουλγαρικό κείμενο χρησιμοποιήθηκε το ίδιο είδος της μετοχής – η παθητική μετοχή του ενεστώτα: *транспортнуемо (оборудване)* (που σημαίνει κυριολεκτικά: *(εξοπλισμός) που μπορεί να μεταφέρεται/να μεταφερθεί*). Εδώ όμως στην ουσία έχουμε παράδειγμα για τη χρήση του ίδιου είδους της μετοχής στις δύο γλώσσες μόνο από τυπική άποψη, επειδή η σημασία των δύο μετοχών είναι διαφορετική: στην ελληνική μετοχή λείπει η σημασία «δυνατότητα» που υπάρχει στη βουλγαρική μετοχή – *μεταφερόμενος* σημαίνει *αυτός που μεταφέρεται*, ενώ η βουλγαρική μετοχή *транспортнуем* σημαίνει *αυτός που μπορεί/είναι δυνατό να μεταφέρεται/να μεταφερθεί*. Εδώ προκύπτει η εύλογη ερώτηση γιατί στην περίπτωση αυτή προτιμήθηκε παθητική μετοχή του ενεστώτα και στο βουλγαρικό κείμενο, ενώ την απάντηση τη βρίσκουμε στο αγγλικό πρωτότυπο από το οποίο έχουν γίνει οι μεταφράσεις στα ελληνικά και στα βουλγαρικά, και το οποίο έχει την εξής μορφή: Π.χ. *Pressure Vessels and Transportable Pressure Equipment* (Κ2Β, σ. 33).

Βλέπουμε ότι στο πρωτότυπο κείμενο χρησιμοποιήθηκε το επίθετο *transportable*, που σημαίνει κυριολεκτικά *αυτός που μπορεί να μεταφέρεται/να μεταφερθεί*, και αυτό μας δίνει την απάντηση στην ερώτηση γιατί αυτός ο τύπος χρησιμοποιήθηκε και στο βουλγαρικό κείμενο, όπου όμως αποτελεί ήδη όχι επίθετο αλλά παθητική μετοχή του ενεστώτα. Συνοψίζοντας, δε θα έπρεπε να μας εκπλήσσει το μικρό ποσοστό στο οποίο η παθητική μετοχή του ενεστώτα στα βουλγαρικά εμφανίζεται ως λειτουργικό ισοδύναμο του ίδιου είδους μετοχής στα ελληνικά, επειδή έχουν μια ουσιαστική διαφορά στη σημασία, και πιο συγκεκριμένα την ύπαρξη της σημασίας «δυνατότητα» στη βουλγαρική μετοχή, η οποία λείπει στη σημασία της ελληνικής μετοχής.

4. Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι ως αποτέλεσμα της συγκριτικής μελέτης της παθητικής μετοχής του ενεστώτα στην ελληνική και στη βουλγαρική γλώσσα που παρουσιάστηκε, επιβεβαιώθηκε η υπόθεση που διατυπώθηκε στην αρχή για την πολύ πιο συχνή χρήση της μετοχής αυτής στα ελληνικά σε σχέση με τα βουλγαρικά. Στο συγκεκριμένο corpus παραδειγμάτων στις 100 παθητικές μετοχές του ενεστώτα στα ελληνικά κείμενα αντιστοιχεί μόνο μία παθητική μετοχή του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα. Διευκρινίστηκε ο λόγος για το φαινόμενο αυτό, ήτοι η διαφορά στη βασική σημασία της μετοχής στις δύο γλώσσες και πιο συγκεκριμένα η ύπαρξη της σημασίας «δυνατότητα» στη βουλγαρική μετοχή, η οποία λείπει στη σημασία της ελληνικής μετοχής. Στην πορεία της μελέτης εντοπίστηκαν τα λειτουργικά ισοδύναμα της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στα βουλγαρικά κείμενα, ήτοι: η παθητική μετοχή του παρακειμένου (το κυρίαρχο λειτουργικό ισοδύναμο με το 37% των περιπτώσεων), το επίθετο (με το 30%), η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα (με το 18%), το ρήμα (με το 6%), το ουσιαστικό (με το 4%), το μηδενικό ισοδύναμο (επίσης με 4%), και η παθητική μετοχή του ενεστώτα (με μόλις 1%). Στην ουσία η πιο ακριβής σημασιολογική αντιστοιχία της ελληνικής παθητικής μετοχής του ενεστώτα στη βουλγαρική γλώσσα είναι η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μεσοπαθητικό μόριο *ce* (του τύπου: *εξελισσόμενο ευρωπαϊκό πρόγραμμα* – *‘razvivaiama ce evropeïska programa’*), επειδή έχει ακριβώς την ίδια σημασία, και το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τη δυνατότητα οι συγκεκριμένοι τύποι και στις δύο γλώσσες να αντικατασταθούν με φράση η οποία περιέχει αναφορική αντωνυμία και ρηματικό τύπο στον ενεστώτα της παθητικής φωνής: *εξελισσόμενο πρόγραμμα* = *πρόγραμμα που εξελίσσεται* – *‘razvivaiama ce programa = programa, koïto ce razviva’*. Η με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να εκφράσουμε την άποψη πως η ενεργητική μετοχή του ενεστώτα με το μεσοπαθητικό μόριο *ce* αποτελεί τον σημασιολογικό αντικαταστάτη της παθητικής μετοχής του ενεστώτα στη σύγχρονη βουλγαρική γλώσσα, και σε αυτή την περίπτωση την ίδια την παθητική μετοχή του ενεστώτα θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ρηματικό επίθετο, σύμφωνα και με τους ισχυρισμούς του μεγαλύτερου μέρους των Βουλγάρων ερευνητών γλωσσολόγων. Η άποψη αυτή προέκυψε ως αποτέλεσμα της συγκριτικής μελέτης των παθητικών μετοχών του ενεστώτα στην ελληνική και στη βουλγαρική γλώσσα σε επίπεδο συστήματος και σε επίπεδο λόγου, και αποτελεί άλλη μια απόδειξη για τη χρησιμότητα των συγκριτικών μελετών οι οποίες αποκαλύπτουν σημασίες, ιδιότητες και χρήσεις ορισμένων γλωσσικών φαινομένων που είναι πολύ δύσκολο, μερικές φορές και αδύνατο, να διαπιστωθούν, όταν η έρευνα πραγματοποιείται στα πλαίσια μίας και μόνο γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- AGBKE (*Akademichna gramatika na balgarskia knizhoven ezik*). Tom II. Morfologia. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences, 1983.
- Boyadzhiev, T., Kutsarov, I. & Penchev, Y. *Savremen en balgarski ezik. Fonetika. Leksikologia. Slovoobrazuvane. Morfologia. Sintaksis*, Sofia: IK “Petar Beron”, 1998.
- Danchev, A. *Sapostavitelno ezikoznanie. Teoria i metodologia*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski”, 2001.
- Gugulanova, I. *Balgarskite prichastia i deepochastia v slavyanski kontekst*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski”, 2005.
- Holton, D., Mackridge, P. & Φιλίππáκη-Warburton, E. *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2000.
- Kutsarov, K. Segashno stradatelno prichastie v savremennia balgarski ezik. Balgarska elektronna lingvisticzna biblioteka: <http://belb.info/personal/kucarovk/Burgas.htm>.
- Nakova, V. Vazrazhdane na segashnoto stradatelno prichastie v savremennata balgarska rech, *Romanoslavica* XLV, 2009: 59-68.
- Nitsolova, R. *Balgarska gramatika. Morfologia*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski”, 2008.
- Βαλεοντής, Κ. & Φραγκόπουλος, Σ. Η χρήση της μετοχής των ρημάτων της νεοελληνικής στην οροδοσία/ονοματοδοσία των ειδικών θεματικών πεδίων, ΕΛΕΤΟ – 5^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», Λευκωσία, 2005: 44-60.
- Καλλέργης, Μ. & Γεωργουλέα, Μ. Τυπική και άτυπη χρήση της μετοχής σε επιλεγμένα μεταφράσματα από όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΛΕΤΟ – 7^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», Αθήνα, 2009 (https://www.eleto.gr/download/Conferences/7th%20Conference/7th_19-28-KallergisMi-GeorgouleMa_Paper2_V03.pdf).
- Κλαίρης, Χρ. & Μπαμπινιώτης, Γ. *Γραμματική της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή. ΙΙ. Το Ρήμα*. Αθήνα: Εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα», 1999.
- Νεοελληνική Γραμματική, 3^η έκδοση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. 1988.

Ηλεκτρονικές πηγές

- Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής των Περιφερειών (2009) (K1) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009IR0089&from=ES>.
- Бялата книга на комитета на регионите (2009) (K1A) – <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:211:0001:0027:BG:PDF>.
- Πρόγραμμα Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2008) (K2) – https://commission.europa.eu/publications/2008-commission-work-programme-key-documents_el.
- Работна програма на Европейската комисия (2008) (K2A) – https://commission.europa.eu/publications/2008-commission-work-programme-key-documents_bg.
- Commission Legislative and Work Programme (2008) (K2B) – https://commission.europa.eu/publications/2008-commission-work-programme-key-documents_en.

Abstract

The present article is a comparative study of the present passive participles in Greek and Bulgarian, their meaning, use, as well as the Bulgarian equivalents of the Greek

present passive participles. From a typological point of view, we can assign the present passive participle to the category of linguistic phenomena that exist in Bulgarian and Greek, but differ significantly in their meaning and use. It was this fact that generated our interest in the type of participle in question, and the purpose of the present study is, with the help of comparative analysis, to reveal the main similarities and differences in the meanings and use of the present passive participle in Greek and Bulgarian. In the first part of the study, a system-level analysis was performed – the formation, meaning and use of the present passive participles in each of the two languages are presented separately. Even here, significant differences emerge in the characteristics of the studied participles in the two languages. In the second part of the study, the analysis moves to the level of speech – the concrete implementation in speech of the present passive participles is analyzed, by means of a comparison of their use in certain texts and for this purpose, documents issued by the European Union and translated into Greek and Bulgarian have been selected.

Λέξεις-κλειδιά: παθητική μετοχή ενεστώτα, συγκριτική ανάλυση